

Valentin Trif

Metode de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal

Editura C.H. Beck
București 2019

Cuprins

Prefață	XI
Cuvânt-înainte	XIII
Listă abrevieri	XV
Capitolul I. Probele și mijloacele de probă în procesul penal	1
Secțiunea 1. Principiile procesului penal.....	1
1.1. Noțiuni introductive	1
1.2. Principiul legalității.....	2
1.3. Principiul aflării adevărului	6
1.4. Principiul loialității administrării probelor.....	8
1.5. Prezumția de nevinovăție	10
Secțiunea a 2-a. Probele și mijloacele de probă	13
2.1. Obiectul probațiunii	13
2.2. Sarcina și administrarea probelor.....	16
Secțiunea a 3-a. Aprecierea și invalidarea probelor	19
3.1. Aprecierea mijloacelor de probă	19
3.2. Invalidarea probelor obținute nelegal	24
Secțiunea a 4-a Supravegherea tehnică în procesul penal român. Prezentarea evoluției acestui procedeu probatoriu	33
Capitolul II. Condițiile pentru efectuarea supravegherii tehnice	43
Secțiunea 1. Procedura autorizării măsurilor de supraveghere tehnică	43
1.1. Competența judecătorului de drepturi și libertăți.....	43
1.2. Competența procurorului	55
Secțiunea a 2-a. Condițiile pentru efectuarea supravegherii tehnice.....	57
2.1. Condițiile prevăzute de Codul de procedură penală.....	57

2.1.1. Rolul judecătorului de drepturi și libertăți în procedura emiterii mandatului de supraveghere tehnică.....	71
2.1.2. Rolul procurorului în perioada premergătoare, cât și în cursul procedurii de emiterie a mandatului de supraveghere tehnică	81
2.1.3. Aspecte cu privire la modalitatea efectuării interceptărilor și înregistrărilor audio și/sau video.....	89
2.1.4. Protejarea confidențialității în relația avocat-client.....	94
2.2. Procedura de punere în executare a mandatului de supraveghere tehnică. Organele competente.....	100
2.2.1. Organele competente în procedura de punere în executare a mandatului de supraveghere tehnică.....	100
2.2.2. Aprecierea cu privire la arhivarea datelor care nu privesc fapta	120
2.2.3. Sancțiunile care survin ca urmare a nerespectării prescripțiilor privind autorizarea sau punerea în executare a măsurilor de supraveghere tehnică.....	125
Capitolul III. Redarea și certificarea înregistrărilor	132
Secțiunea 1. Procedura de redare a înregistrărilor	132
1.1. Noțiuni generale.....	132
1.2. Selectarea înregistrărilor care au legătură cu cauza	135
1.3. Înregistrările care nu au legătură cu cauza.....	143
1.4. Transcrierea înregistrărilor în procesul-verbal de redare	145
Secțiunea a 2-a. Certificarea datelor rezultate din activitățile de supraveghere tehnică.....	159
2.1. Noțiunea de certificare	159
2.2. Competența procurorului în procedura de certificare	160
2.3. Sancțiunile care intervin în cazul lipsei certificării.....	163
Secțiunea a 3-a. Natura juridică a proceselor-verbale de redare a înregistrărilor.....	164

Secțiunea a 4-a. Sancțiunea ce intervine în cazul procesului-verbal de consemnare a activităților de supraveghere tehnică	166
Secțiunea a 5-a. Valoarea probatorie a datelor obținute prin utilizarea măsurilor de supraveghere tehnică	168
5.1. Considerații preliminare.....	168
5.2. Valoarea probatorie a datelor rezultate din măsurile de supraveghere tehnică folosite în alte cauze.....	172
5.3. Valoarea probatorie a înregistrărilor prezentate de părți	174
Secțiunea a 6-a. Procedura de conservare a materialelor rezultate din activitatea de supraveghere tehnică.....	193
Secțiunea a 7-a. Dreptul la informare a persoanei a cărei comunicări sau convorbiri au făcut obiectul supravegherii tehnice	195
Capitolul IV. Proceduri speciale privind utilizarea mijloacelor tehnice de supraveghere	200
Secțiunea 1. Autorizările în cazurile de securitate națională având ca temei Legea nr. 51/1991, republicată	200
1.1. Noțiunea de securitate națională	200
1.2. Procedura de emitere a mandatului pentru cazurile privind securitatea națională.....	206
1.3. Organele competente în procedura punerii în executare. Valoarea probatorie a datelor obținute în baza unui mandat emis în temeiul Legii privind siguranța națională a României	214
1.4. Remedii juridice pentru repararea prejudiciilor cauzate ca urmare a activităților derulate de către serviciile de informații	229
1.5. Studiu de drept comparat cu privire la modul în care este reglementată supravegherea tehnică în cazuri care aduc atingere siguranței naționale, în legislația altor state	232
Secțiunea a 2-a. Utilizarea mijlocului probatoriu în cadrul procedurii dării în urmărire.....	242

Secțiunea a 3-a. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane și a datelor privind situația financiară.....	245
3.1 Considerații generale cu privire la acest procedeu probatoriu	245
3.2. Procedura utilizată pentru obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane.....	252
3.2.1. Rolul procurorului în etapa premergătoare emiterii autorizației.	252
3.2.2. Procedura de emitere a mandatului privind autorizarea obținerii datelor privind tranzacțiile financiare	254
3.2.3. Modalitatea de obținere a datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane	258
3.3. Valoarea probatorie a datelor financiare obținute prin procedura supravegherii tehnice. Invalidarea probelor obținute nelegal. Consecințe	261
Secțiunea a 4-a. Obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului.....	265
4.1. Considerații cu privire la procedeu probatoriu	265
4.2. Condiții legale pentru încuviințarea obținerii datelor de trafic și de localizare	269
4.3. Procedura de urmat în vederea obținerii datelor de trafic și de localizare	270
Secțiunea a 5-a. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene referitoare la măsurile de supraveghere tehnică ...	274
Secțiunea a 6-a. Evoluția jurisprudenței Curții Constituționale a României în materia măsurilor de supraveghere tehnică autorizate potrivit Codului de procedură penală	287
6.1. Analiza jurisprudenței relevante a Curții Constituționale a României	287
6.2. Influențele Deciziei nr. 51/2016 a Curții Constituționale a României cu privire la cauzele aflate în cursul urmăririi penale sau al judecării.....	290

6.3. Analiza efectelor Protocolului de colaborare încheiat între Serviciul Român de Informații și Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție..... 309

Capitolul V. Utilizarea mijloacelor de supraveghere tehnică în cazul infracțiunilor transnaționale..... 314

- 1. Cooperarea internațională..... 314
- 2. Echipele comune de anchetă 324

Capitolul VI. Studiu de drept comparat privind legislația altor state în materia interceptărilor și înregistrărilor convorbirilor și comunicațiilor 329

Capitolul VII. Expertiza înregistrărilor rezultate din activitatea de supraveghere tehnică..... 354

- 1. Considerații cu privire la expertize 354
- 2. Procedura efectuării expertizei..... 357

Bibliografie 381

Capitolul I

Probele și mijloacele de probă în procesul penal

Secțiunea 1. Principiile procesului penal

1.1. Noțiuni introductive

Principiile procesului penal reprezintă reguli de bază, cu caracter general care reglementează derularea procesului penal, acestea fiind „ca niște orientări absolute și irefragabile”¹. În literatura de specialitate s-a apreciat că „pentru realizarea scopului procesului penal, acesta este călăuzit de reguli fundamentale ce fixează cadrul juridic care stabilește limitele în care societatea trebuie să reacționeze față de cei care încalcă legea penală”². Datorită finalității principiilor procesului penal s-a manifestat intenția de a fi reunite într-un sistem conturat de realitățile social economice și juridice.

În literatura juridică s-a arătat că „principiile fundamentale ale procesului penal sunt acele reguli directe care determină toate instituțiile procesuale penale și în toate fazele procesului penal”³

Data fiind importanța deosebită a principiilor, s-a urmărit perfecționarea acestor reguli de bază ale procesului penal prin adăugarea și a altora adaptate noilor realități economice. Astfel la

¹ V. Dongoroz și colectiv, Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, Partea generală, vol. I, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 40.

² I. Neagu, Drept procesual penal, vol. I, partea generală, Ed. Academiei Române, București, 1981, p. 81.

³ G. Theodoru, Tratat de drept procesual penal, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 71.

început, în Codul de procedură penală din 1968¹, republicat principiile fundamentale ale procesului penal erau recunoscute ca fiind cele ale legalității, oficialității, garantarea libertății persoanei și a dreptului la apărare, respectarea demnității umane, operativitatea procesului penal, limba în care se desfășoară procesul penal, dreptul la interpret și rolului activ al organelor judiciare.

Ulterior, după ratificarea Convenției Europene a Drepturilor Omului, au fost reglementate în dreptul intern și alte principii de bază a procedurilor penale, respectiv cele privind prezumția de nevinovăție, egalitatea persoanelor pe parcursul procesului penal și garantarea dreptului la un proces echitabil.

Subsecvent, după apariția noului Cod de procedură penală², intrat în vigoare la 01 februarie 2014, au fost transpuse principii consacrate în sistemele de drept din Europa, respectiv: separarea funcțiilor judiciare, ne bis in idem, caracterul echitabil al procedurilor penale, dar și cel al loialității obținerii probelor.

Raportarea principiilor fundamentale ale procesului penal la legislația europeană privind drepturile omului presupune faptul că acestea devin obligatorii atât pentru organele judiciare, cât și pentru legiuitor, în sensul că, în procedura judiciară există posibilitatea de a se înlătura un text legal care este incompatibil cu reglementările europene în materie, iar în procedura de legiferare există obligația de a se pune în acord prevederile legale cu garanțiile prevăzute în materia drepturilor și libertăților fundamentale apărute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului³.

1.2. Principiul legalității

Legalitatea, ca principiu cărmuitor al procesului penal, este reglementată în cuprinsul art. 2 din Codul de procedură penală, care prevede că „procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege”. Aceasta presupune că legea trebuie să fie conformă standardelor constituționale și de protecție a drepturilor

¹ M.Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996.

² M.Of. nr. 486 din 15 iulie 2010.

³ Gh. Mateuț, Codul de procedură penală, partea generală într-o perspectivă europeană, Revista Română de drept nr. 1/2004, p. 59.

omului, fiind necesar ca acțiunile desfășurate de către organele judiciare să fie conforme cu prevederile legale.

Este de făcut precizarea că în literatura juridică, anterioară primul război mondial, principiul legalității era privit ca un contraargument al principiului oportunității în promovarea acțiunii penale, care interzicea „reprezentanților societății” de a „lua în considerare vreo oportunitate de ordin politic sau social” pentru a exercita acțiunea penală¹. S-a considerat că legalitatea este o cerință obiectivă, fiind o condiție indispensabilă a existenței și perfecționării societății, iar organizarea și desfășurarea activității procesuale cu respectarea formelor cerute de lege fiind chiar conținutul acestui principiu².

De asemenea, în doctrină se deosebea între legalitatea, aplicabilă în majoritatea situațiilor, și legalitatea de excepție, care reprezintă o derogare prevăzută de lege de la principiul legalității astfel că actul efectuat în aceste condiții nu înfrânge acest principiu³.

S-a arătat că „principiul legalității procesului penal reprezintă o consacrare a principiului *nullum iudicium sine lege*”⁴, astfel că probele obținute prin încălcarea vieții private trebuie înlăturate prin prisma principiului legalității⁵. Efect al principiului legalității, în procedurile penale în activitatea judiciară trebuie respectate prevederile legii fundamentale, ale Codului de procedură penală, cât și ale legilor speciale care cuprind norme de procedură, ca o garanție împotriva ingerinței autorităților.

Sub acest aspect, în legea procesual penală, principiul legalității este transpus prin garanțiile oferite subiecților de drept aflați în conflict cu norma penală, prin reglementarea cazurilor de nulitate

¹ T. Pop, op. cit., p. 302-303.

² N. Giurgiu, Cauzele de nulitate în procesul penal, Ed. Științifică, București, 1974, p. 4-7.

³ V. Dongoroz și colectiv, op. cit., p. 42.

⁴ M. Udroi, Procedura penală, partea generală, ed. a 4-a revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 5.

⁵ S. Grădinaru, Utilizarea interceptărilor audio sau video cu titlu de mijloace de probă în procesul penal și compatibilitatea reglementărilor cu exigențele europene și internaționale, Ed. Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca, 2017, p. 14.

care intervin în situația unor încălcări ale drepturilor procesuale având drept consecință excluderea necondiționată a probei. Principiul legalității procesului penal își găsește aplicabilitatea și în procedura camerei preliminare, atunci când judecătorul, cu ocazia verificării legalității probelor, stabilește în ce măsură mijloacele de probă administrate în cursul urmăririi penale sau procedeul probatoriu utilizat este conform cu principiile legalității probelor.

S-a pus în discuție problema dacă, potrivit principiului legalității, procurorul are obligația de a începe urmărirea penală când s-a săvârșit o faptă penală sau poate, potrivit principiului oportunității, să refuze efectuarea acestui act deși fapta întrunea elementele unei infracțiuni¹. Spre deosebire de sistemul american, unde procurorul are posibilitatea de a aprecia oportunitatea începerii urmăririi penale, în sistemul de drept românesc nu există o astfel de posibilitate, astfel că, în virtutea principiului legalității, procurorul trebuie să dispună începerea urmăririi penale „in rem” cu privire la fapta cercetată dacă nu există motive care să constituie un impediment la punerea în mișcare a acțiunii penale.

Atunci când se constată că, pe parcursul administrării probelor, nu au fost respectate prevederile legale care descriu modul în care organele de urmărire penală pot efectua actele necesare soluționării cauzei, judecătorul de cameră preliminară poate hotărî excluderea acestor probe. Doar în acest fel este protejată legalitatea procesului penal, consfințită, ca principiu, în art. 2 C.proc.pen. S-a mai reținut că „în materia probațiunii se aplică întotdeauna regimul nulităților, iar excluderea probelor de către judecătorul de cameră preliminară este condiționată de constatarea nulității actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea probei ori prin care aceasta a fost administrată în cursul urmăririi penale”². Nulitatea devine însă operantă ca sancțiune procesuală doar în momentul constatării și declarării sale prin actul prevăzut de lege³.

¹ A.Ș. Tulbure, Noua legislație procesual penală în viziune europeană, Revista de drept penal nr. 1/2004, p. 120.

² DCC nr. 802/2017 (M.Of. nr. 116 din 06 februarie 2018).

³ N. Giurgiu, op. cit., p. 146.

De altfel, respectarea principiului legalității, care are caracter relativ și este asigurată cu sancțiunea nulității¹, implică însă limite în aplicarea acestuia, care sunt determinate de dispozițiile legii de procedură. Aceste limite se explică prin necesitatea desfășurării procesului penal într-un termen rezonabil, pentru a se putea atinge scopul acestuia².

În ceea ce privește legalitatea procesului penal, din acest principiu decurge un altul, respectiv cel al indisponibilității, care nu permite subiecților procesuali să negocieze cu privire la „normele de desfășurare a procesului penal”³.

Prin Decizia nr. 302/2017⁴, Curtea Constituțională a României a constatat neconstituționalitatea prevederilor art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., respectiv că includerea în categoria nulităților relative a încălcării dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea organului de urmărire penală contravine legii fundamentale⁵. Apreciem că această decizie a instanței de contencios constituțional prezintă importanță din perspectiva respectării principiului legalității, care impune legiuitorului să reglementeze fără echivoc competența organelor judiciare. În legătură cu acest aspect s-a reținut, în considerentele deciziei, faptul că, „obligația de reglementare a legiuitorului nu poate fi îndeplinită prin adoptarea unor reglementări relative cu privire la competența organelor judiciare”. În materia supravegherii tehnice, efectele deciziei ar putea fi incidente în ceea ce privește punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică, în situațiile în care activitatea a fost efectuată de către alte organe decât cele de cercetare penală. Susținem acest lucru deoarece prin neincluderea în categoria nulităților absolute a încălcării normelor de competență a organelor de urmărire penală se creează premisele aplicării aleatorii a prevederilor legale în materie, datorită imposibilității dovedirii vătămării drepturilor unei persoane urmare a nerespectării de către organul de urmărire penală a normelor de competență.

¹ V. Dongoroz și colectiv, op. cit., p. 42.

² G. Theodoru, op. cit., p. 80.

³ V. Dongoroz și colectiv., op. cit., p. 43.

⁴ M.Of. nr. 566 din 17 iulie 2017.

⁵ M.Of. nr. 566 din 17 iulie 2017.

În continuarea celor expuse, menționăm că incidența principiului legalității s-a pus în discuție și cu privire la verificarea conformității cu legea fundamentală a prevederilor art. 354 alin. (1) C.proc.pen. privind soluționarea cererilor și excepțiilor în procedura camerei preliminare. Astfel, prin Decizia nr. 802/2017, Curtea Constituțională a României a reținut posibilitatea de a se putea verifica, din perspectiva nulității absolute, și în faza judecătii, dacă au fost respectate principiile legalității și loialității administrării probelor, datorită regulii generale care instituie posibilitatea de a se invoca acest gen de nulitate în tot cursul procesului penal. În situația în care se constată că probele au fost nelegal sau neloial administrate, urmează a fi excluse și înlăturate din materialul probatoriu al dosarului cauzei¹. Probele menținute ca legale de către judecătorul de cameră preliminară pot face obiectul unor noi verificări de legalitate în cursul judecătii².

1.3. Principiul aflării adevărului

Acest principiu fundamental, regulă de bază a procesului penal³, se regăsește în cuprinsul art. 5 C.proc.pen., care instituie obligația organelor judiciare de a proceda la aflarea adevărului prin administrarea probelor în legătură cu faptele și împrejurările cauzei, cât și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului. De asemenea, organele judiciare, cu ocazia strângerii probelor, au obligația de a administra toate probele care se impun, indiferent că vizează aspecte care țin de acuzare sau de apărare. Acest principiu constituie o orientare fundamentală pentru întreaga desfășurare a procesului penal, care trebuie să reprezinte o preocupare permanentă a organelor judiciare în a înlătura piedicile pentru aflarea adevărului⁴, spre a se evita astfel orice eroare judiciară⁵.

¹ M.Of. nr. 116 din 06 februarie 2018.

² DCC nr. 802/2017, supracit., parag. 29; în același sens, I.C.C.J., Secția penală, sentința nr. 398/28.06.2018, nepublicată.

³ M. Olariu, C. Marin, *Drept procesual penal, Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 42.

⁴ V. Dongoroz și colectiv, op. cit., p. 44.

⁵ G. Theodoru, op. cit., p. 83.

Reîn doctrină s-a considerat că „aflarea adevărului este unul dintre obiectivele administrării de probe [...], fiind rezultatul clarificării cauzei sub toate aspectele, pe bază de probe”¹.

În vederea aflării adevărului legea instituie principiul libertății probelor care acordă părților dreptul de a solicita administrarea unor probe pe care acestea le apreciază ca fiind utile și concludente în vederea soluționării cauzei². Apreciem că această prerogativă recunoscută în sarcina părților este justificată de faptul că acestea dețin cele mai multe informații cu privire la împrejurările de fapt care se urmăresc a fi stabilite. De asemenea, sunt prevăzute numeroase garanții în vederea respectării acestui principiu de drept, care se concretizează prin instituirea unor drepturi și obligații în sarcina organelor judiciare sau a părților³. Astfel, în faza de urmărire penală, sunt prevăzute veritabile căi de atac împotriva actelor procurorului și a celorlalte organe de cercetare penală, prin posibilitatea de a formula plângeri împotriva actelor acestora, soluțiile dispuse de către procuror putând fiind controlate în procedura camerei preliminare.

În faza de judecată, legea permite administrarea și altor probe decât cele din faza de urmărire penală, dacă acestea sunt necesare lămuririi cauzei. Soluțiile dispuse în primul ciclu procesual pot fi supuse cenzurii instanțelor superioare ca urmare a exercitării căilor de atac care verifică, pe baza probelor aflate la dosarul cauzei, cât și a celor din faza de apel, dacă cele stabilite în hotărâre reflectă adevărul judiciar, fiind astfel garantat dreptul la două grade de jurisdicție prevăzut de art. 2 din Protocolul 7 adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În virtutea principiului aflării adevărului, au fost instituite căi extraordinare de atac, prin care hotărârile judecătorești definitive pot fi verificate în această procedură, cât și mijloace prin care pot fi reparate erorile judiciare.

¹ G. Antoniu, *Observații la proiectul noului Cod de procedură penală*, Revista de drept penal nr. 1/2009, p. 9.

² V. Dongoroz și colectiv, *op. cit.*, p. 45.

³ G. Theodoru, *op. cit.*, p. 85.

În concluzie, cu scopul de a afla adevărul, organele judiciare au îndatorirea de a face demersuri în acest sens prin administrarea probelor care sunt necesare lămuririi pe deplin a tuturor aspectelor cauzei.

1.4. Principiul loialității administrării probelor

Acest principiu fundamental al procesului penal este reglementat în cuprinsul art. 101 C.proc.pen. cu rolul de a opri folosirea de metode interzise (violente, amenințări ori alte mijloace de constrângere, promisiuni sau îndemnuri) cu scopul precis de a se obține probe. Loialitatea administrării probelor instituie de asemenea o interdicție în a folosi provocarea în același scop, de a se proba comiterea unor fapte penale.

Instituirea acestui principiu fundamental „poate determina creșterea profesionalismului organelor judiciare, cât și garantarea respectării drepturilor individuale ale individului, inclusiv dreptul la un proces echitabil”¹ deoarece implică o anumită „moralitate a organelor judiciare în activitatea de strângere a probelor”².

Anterior, în Codul de procedură penală din 1968, acest principiu nu era reglementat în mod expres, dar prevederile art. 68 C.proc.pen. au fost preluate în actuala reglementare, împrejurare ce a determinat doctrina să considere că nu se pot proba fapte penale cu încălcarea demnității umane³.

Existența acestui principiu, a fost menționată de către profesorul Vintilă Dongoroz, care l-a denumit ca fiind principiul loialității procesuale și cu privire la care a arătat că este derivat din principiul aflării adevărului, încălcarea acestuia fiind cauza a numeroase cazuri de erori judiciare, astfel că „actele procesuale întemeiate pe probe mincinoase sunt întotdeauna anulate”⁴.

¹ R.P. Răileanu, *Principiile fundamentale ale procesului penal român în lumina noului cod de procedură penală*, Dreptul nr. 6/2014, p. 105.

² M. Udroi, op. cit. (2017)., p. 288.

³ N. Volonciu, A. Barbu, *Codul de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 20.

⁴ V. Dongoroz și colectiv, op. cit., p. 45-46.

În legătură cu principiul loialității administrării probelor, care interzice „folosirea de metode sau tehnici de ascultare care afectează capacitatea persoanei de a-și aminti și de a relata în mod conștient și voluntar faptele care constituie obiectul probei” s-a apreciat că, urmare a acestei reglementări, nu se mai pot folosi metodele de testare la poligraf chiar dacă există consimțământul persoanei examinate deoarece este adusă atingere demnității persoanei prin afectarea capacității de a relata în mod conștient și voluntar faptele care constituie obiectul probei¹.

Pentru situațiile în care este încălcat principiul loialității, textul legal menționat anterior prevede sancțiunea excluderii, care, așa cum am arătat, este consecința constatării nulității actului și se dispune atunci când s-a stabilit că există o încălcare a unei dispoziții legale.

Doctrina a reținut că „în mod excepțional probele administrate cu încălcarea prevederilor legale, cu excepția torturii sau tratamentelor inumane sau degradante pot fi folosite în procesele penale dacă prin aceasta nu se aduce atingere caracterului echitabil al procedurii în ansamblu”².

În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a apreciat că provocarea la comiterea unei infracțiuni are loc atunci când agenții statului nu au un comportament pasiv, ci incită la comiterea unei infracțiuni o persoană care altfel nu ar fi comis-o fiind importante motivele care au stat la baza deciziei de inițiere a măsurii speciale și comportamentul agenților statului³.

De asemenea s-a reținut în practica judiciară că nu există provocare în cauză atâta vreme cât „agenții implicați” nu au exercitat asupra persoanei inculpate în cauză vreo influență de natură a o incita la comiterea unei infracțiuni; întâlnirile în care s-a apelat la

¹ S. Căpriță, Loialitatea, un principiu cărmuitor al procedurii penale contemporane (www.juridice.ro, consultat la 21 ianuarie 2017, ora 15³⁵).

² R.P. Răileanu, op. cit., p. 106.

³ Pătrașcu c. României (<http://www.legal-land.ro/cedo-cauza-patrascu-impotriva-romaniei-provocarea-de-catre-agentii-sub-acoperire-comiterea-unei-infracțiuni/>, consultat la 16.04.2018, ora 22⁰⁶).

înregistrări fac parte din șirul cursiv de întreveneri clienți-avocați¹. Mai mult chiar s-a arătat că este necesar „a se proceda la o examinare atentă a materialului din dosar în cazul în care inculpatul invocă instigarea din partea poliției”².

1.5. Prezumția de nevinovăție

Prezumția de nevinovăție, reprezintă unul dintre principiile fundamentale ale procesului penal, el fiind reglementat atât în Constituția României, în Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 11) cât și în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 6 par. 2)³.

Acest principiu a fost recunoscut prima dată în Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului⁴ în care s-a arătat că „orice om trebuie considerat nevinovat până la dovedirea culpabilității acestuia”. S-a apreciat că „prezumția de nevinovăție este o protecție juridică a persoanei acuzate de comiterea unei fapte penale, prin care se urmărește a se echilibra raportul forțelor în procesul penal”⁵.

În legislația procesual penală, prezumția de nevinovăție este reglementată în sensul că „orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă”⁶, aceasta având caracter relativ deoarece operează atât timp cât din probele administrate în cauză nu s-a dovedit vinovăția⁷.

Prezumția de nevinovăție produce două efecte, respectiv față de organele judiciare și cu privire la persoanele cercetate. Referitor la prima categorie de efecte, acestea presupun că organele judiciare

¹ I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 472/A/2016 (<http://www.scj.ro/1093/Detailiijurisprudenta>, consultat la data de 16.04.2018 ora 22¹⁵).

² I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 97/A/2017 (<http://www.scj.ro/1093/Detailiijurisprudenta>, consultat la 15.06.2017, ora 14²⁷).

³ Art. 6 CEDO: „orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită”.

⁴ Adoptată la data de 26.08.1789 de către Adunarea Națională a Franței.

⁵ A. Crișu, op. cit., p. 77.

⁶ Art. 4 alin. (1) C.proc.pen.

⁷ G. Theodoru, op. cit., p. 98.

trebuie să facă dovada imparțialității acestora astfel încât să nu fie afectate drepturile acuzatului. Cu privire la imparțialitatea instanței de judecată s-a reținut de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului că există suspiciuni privind lipsa de obiectivitate, chiar și atunci când președintele instanței a desemnat judecătorii care urmau să analizeze o cale de atac, fiind astfel agravate dubiile legitime cu privire la neutralitatea instanței¹.

De asemenea în vederea respectării acestui principiu, organele judiciare trebuie să se abțină de la a face aprecieri cu privire la o anumită persoană care este cercetată penal. În jurisprudența CEDO s-a considerat că existența unor articole de presă cu privire la cauze judiciare mediatizate nu este de natură să inducă ideea că judecătorii cauzei, atunci când au evaluat materialul probatoriu, ar fi fost influențați de aceste articole de presă².

În legătură cu acest aspect, este de învederat faptul că, potrivit Directivei UE 2016/343³, prezumția de nevinovăție este încălcată și atunci când există declarații din partea autorităților publice privind vinovăția unei persoane acuzate înainte de a exista o hotărâre definitivă a instanțelor de judecată. Totuși Directiva permite comunicarea de informații obiective în legătură cu cauza penală atunci când este în interesul anchetei, din motive de siguranță, sau pentru a preveni tulburarea ordinii publice, fără ca prin aceasta să fie creată impresia vinovăției persoanei înainte a fi dovedită vinovăția acestuia potrivit legii.

Considerăm că, urmare a acestei Directive, le este interzis autorităților publice să comunice, înainte de soluționarea definitivă a cauzei, către mass-media, înregistrări ale comunicărilor telefonice sau ambientale sau acte care să creeze convingerea cu privire la vinovăția persoanei care a făcut obiectul măsurilor de supraveghere tehnică.

¹ Cauza *Daktaras c. Lituaniei* (<https://jurisprudentacedo.com/Daktaras-contra-Lituaniei-Prezumarea-nevinovatie-Imparialitate-Indicatii-de-pres-edintele-istantei.html>, consultat la 23.05.2018, ora 15⁵⁴).

² Cauza *Craxi c. Italiei* (<https://jurisprudentacedo.com/Craxi-contra-Italiei-Campanie-de-presa-Prezumtie-de-nevinovatie-Compatibilitate.html>, consultat la 24.05.2018, ora 09¹⁰).

³ JO L 65/1 din 11 martie 2016.